Gouw 7 'ademt' het eeuwenoude verleden

- Monument gebleven tussen Hoorns nieuwe wereld

Trudy de Rooy-Fikke

In het kwartaalblad van september jl. is het eerste gedeelte over de geschiedenis en de belevenissen van bewoners van het pand Gouw 7 te lezen. Nu volgt het tweede en laatste deel. Het was en is een groot huis daar aan de Gouw 7. Twee verdiepingen telt het pand en nog een grote zolder. De heer De Leur was een grote man; kleren en schoenen moesten apart gemaakt worden. Hij paste dus wel in het huis. 's Winters was het er erg koud. Centrale verwarming kon er niet aangelegd worden. Dat kwam o.a. omdat de gang marmeren tegels heeft. Deze tegels liggen op een schelpenbed en op deze manier verschuiven zij niet. Pas zo'n 30 jaar geleden is door het hele pand gasverwarming aangelegd.

Kom je door de 'marmeren' gang bij de achterdeur, dan zie je rechts een doorgang (van keuken naar het tuinhuis met windvaantje en hoorntje). Deze doorgang was vroeger in drieën gedeeld, nl. :

1) plee voor het personeel (zit nog beer/waterput onder);
2) kolenhok;
3) washok, beun liep schuin af, met wasborden.

Van de vier daken van het huis werd het water verzameld in een kilgoot en dat ging de grond in, in twee grote putten (je ging er met een laddertje in). De kil in het midden raakte ook wel verstopt met sneeuw en dan moest je overal op zolder lampetkannen en kommen neerzetten. De bladeren moesten uit de goten, want anders kreeg je lekkage. Zo'n huis was niet makkelijk te bewonen. Als er stuifsneeuw was, dan kwam dat door de dakpannen heen en had je allemaal torentjes stuifsneeuw.

Na de wereldoorlog (1914-1918) kwamen er Duitse dienstmeisjes naar Holland om te werken, omdat het in Duitsland helemaal kommer en kwel was. Ze waren vaak niet ouder dan 15 jaar als ze hier kwamen, alles achter zich latend. De keuken van Gouw 7 werd wekelijks door deze dienstmeisjes als bijeenkomstruimte gebruikt, tenminste degenen die in Hoorn en omgeving werkten. Ze zongen er liedjes en lapten hun eigen schoenen, deden naai- en breiwerk voor hun uitzet. De potkachel stond in het midden. Twee van deze dienstmeisjes werkten bij de familie De Leur - ze hadden een eigen kamertje. Ook was er een dienstmeisje voor anderhalve dag, die de gang, de buitenboel en het hek deed. Natuurlijk was er een mannetje voor de tuin.

In alle kamers hing een bellekoord. Wanneer er aan getrokken werd, dan luidde er een belletje in de gang en kwam de dienstbode op slofjes. Toen er eens een nieuwe dienstbode het huis werd rondgeleid, werd er in iedere kamer al zeggende 'en hier hangt het bellekoord', even aan het koord getrokken. En iedere keer, alsof ze het voorbeeld diende te geven, verscheen er een dienstbode. Ook op zolder was een belletje; vanuit de meidenkamer liep over de zolder een ijzerdraadje, dat naar beneden liep waar men weer aan het bellekoord kon trekken. (De bedsteden zijn er nog.)

De familie De Leur omstreeks 1924. De oudste zoons uit het eerste huwelijk waren met verlof uit Nederlands-Indië. Staand achter van links naar rechts: Cor, Truus, Joke en Frans. Tussen vader Frans en moeder Helena de tweeling Wim en Lo. Zittend voor Herman.

Bron: Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn
21e jaargang, nummer 4, 15 december 1999

Gezicht op de Gouw rond 1900. Links de ingang van de Nieuwsteeg. Op de hoek café De Morgenster, dat in 1910 werd gesloopt voor de bouw van het huidige winkelpand van S.I. de Vries. Nu is de fa. Kieft er gevestigd. Vierde pand van links is Gouw 7. Rechts is nu de Hema.

'Apotheek'

Het tuinhuis (niet te verwarren met de serre, die er nu sinds anderhalf jaar staat) was er al toen de heer De Leur het pand kocht en werd apotheek of laboratorium genoemd. Hij maakte zelf zijn medicijnen en zijn kinderen brachten deze bijvoorbeeld naar Medemblik met het Medemblikkertje, het stoomtreintje dat leek op een vierkante koektrommel. Op bladzijde 41 van Stoomtrams rond Hoorn staat o.a. een gedicht over het stoomtreintje van Hoorn naar Medemblik.

De heer De Leur deed zelf de vleeskeuring tot het slachthuis werd opgericht. Na de eerste wereldoorlog (±1919) was er hongersnood en de regering bestelde stukken vet in Argentinië, hetgeen hier in grote manden aangevoerd werd. Bij veearts De Leur kwamen opstandige vrouwen die vonden dat het vet niet te eten was. De heer De Leur nam een stuk oud brood en doopte dit in het gesmolten vet en at het op. De vrouwen keerden tevreden huiswaarts.

Voor de tweede wereldoorlog (± 1933) sliepen er nog 16 Duitse padvinders in de achterkamer, de voorkamer en boven in de 'ijskelder' (zo werd de grote voorslaapkamer genoemd, omdat het er zo koud was).

In 1937 ontvangt de heer De Leur een schrijven van de Commissie voor de versiering van de Gouw (hier was hij ook voorzitter van) om hem te prijzen, dat hij zijn huis zo mooi versierd had ter gelegenheid van het huwelijk van H.K.H. Prinses Juliana en Z.D.H. Prins Bernard von Lippe-Biesterfeld.

In de tweede wereldoorlog is er bij de familie De Leur een gezin uit Den Helder opgevangen geweest. Den Helder werd gebombardeerd en de bevolking van deze stad moest vluchten naar 'veiligere' gebieden. Ook waren er onderduikers, de familie van tandarts Andrea, die aan het Grote Noord nummer 3 woonde. De vrouw van deze tandarts was Joods. Deze mensen hamsterden nogal veel, o.a. kazen, die verstopt werden op de balken van de zolder. Wanneer er vliegtuigen over Hoorn vlogen en dreunde dat nogal door en vielen deze kazen van de balken af. Dat gaf veel lawaai en grote schrik.

Toen de familie Andrea vertrokken was, werd de voorkamer (de salon, nu praktijk heer Habes) gevorderd door de Duitsers (de Ortskommandant). De paardenknecht van deze Ortskommandant sliep op zolder op één van de meidenkamers.

De spreekkamer van de heer De Leur was waar nu tandarts R. de Roer zijn praktijk heeft, dus de rechterkamer als u binnenkomt. In deze spreekkamer werden de rekeningen door de vrachtrijders betaald. Aan de wand hingen de aluminium hoefijzers voor de cursus in hoefbeslag. Deze cursus werd door veearts De Leur zelf gegeven. Hij reikte ook een diploma uit.

De keurmeesters Ott en Wever hielden hier 's middags zitting voor de keuringsdienst voor vlees. Het archief was opgeborgen in de 'diepe kast'. Hierin werden ook de onderduikers verborgen.

In 1932 richtte De Leur het slachthuis op, wat veel protest van de boeren gaf. Het slachthuis stond aan de

Moeder Helena de Leur nam de kinderen mee naar Johan Messchaert-concerten. Johan Messchaert was een beroemde Hoornse concertzanger. In 1919 gaf hij toestemming, na een verzoek daartoe om aan concerten zijn naam te verlenen. De concerten werden gehouden in het 'oude Park'. Johan Messchaert zat dan zelf achter in de zaal op de tapkast te luisteren. Hij behoorde tot de kennissenkring van moeder Helena de Leur-Vermande. De concertstichting Johan Messchaert bestaat nog steeds (dus 80 jaar) en mevrouw Buiskool-De Leur bezoekt eigenlijk net zo lang met plezier deze concerten.

Bron: Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn
21e jaargang, nummer 4, 15 december 1999

Slachthuisstraat. De naam van de straat werd veranderd in Van Dedemstraat, toen er een ziekenhuis gebouwd werd en men de naam Slachthuisstraat niet zo toepasselijk vond. In 1993 is het slachthuis gesloopt.

Halve eeuw

In 1918 was De Leur 50 jaar in gemeentedienst en als directeur van het slachthuis kreeg hij van de gemeente een bronzen plaquette aangeboden. Deze plaquette is gemaakt door de kunstenaar G.H. Lückens. Dezelfde man heeft ook de plaquette van de heer J.C. Kerkmeijer vervaardigd (deze hangt vooraan in de hal van het Westfries Museum). Op de plaquette stond het silhouet van het hoofd van de heer De Leur en de jaartallen 1888-1938. De plaquette heeft altijd in het slachthuis gehangen. Helaas is hij verdwenen met de sloop van het slachthuis. Wie weet waar deze gebleven is?

In 1948 is de heer De Leur overleden en in de loop van de jaren vijftig zijn mevrouw Buiskool-De Leur en haar man weer in Gouw 7 gaan wonen. (De moeder van Mevrouw Buiskool-De Leur woonde toen nog in het pand). In 1965 verkocht de familie Buiskool-De Leur het huis aan de Kamer van Koophandel. Deze wilde het pand als representatieruimte gebruiken en achter in de tuin een kantoorgebouw neerzetten. Gelukkig stak de gemeente daar een stokje voor! Er werd dus niet verbouwd en het huis kwam enige jaren leeg te staan. Er kwamen zelfs krakers in. Eind 1970 kocht de heer Habes het pand, dat door de leegstand en de kraak wel wat te verduren had gehad.

Opgraving tuin 1979

In 1979 hebben in de tuin opgravingen plaatsgevonden. Hier hebben de heer Habes en ik ook aan meegewerkt, onder leiding van Tosca van de Walle, onze stadsarcheologe.
Het gebied is in de Middeleeuwen vrij lang leeg gebleven. Aan dit deel van de Gouw werd pas in de loop van de 15e, begin 16e eeuw gebouwd. Daarvoor waren er waarschijnlijk weilanden (hier en daar drassig). Gevonden zijn o.a.: een vloertje van gele steentjes (17e/18e eeuws), veel fragmenten Majolica (komt ongeveer midden 1500 op), fragmenten slib-aardewerk (komt al voor in 1300-1375 en is in 1400 in de mode), diverse stukken leer van hoofdzakelijk schoenen, een steengoedkannetje met Duitse keurvorsten erop (Raeren 1590), een schaaltje van waarschijnlijk Goudluster Majolica (komt uit Spanje, komt al voor in 1450 en is dan heel duur). Ook zijn er veel fragmenten roodgebakken aardewerk (de 'gewone' spullen, zoals potten etc.) gevonden. Dit komt al vanaf de 12e eeuw voor en komt uit deze gebieden, dus 'Nederland'.
Majolica is witgebakken aardewerk, waarvan de mooie kant over de beschildering tinglazuur kreeg en de andere kant voorzien werd van loodglazuur (vrijwel kleurloos, grauw).
In de tuin van Gouw 7 hebben drie schuilkerkjes gestaan, twee van de Mennonieten (Doopsgezinden) en een van de Lutheranen. (Ligging zie B.Renckens: Ramen, concentratie schuilkerken Hoorn. Ook op de kaart van Blaeu zijn huisjes te zien.) Helaas kun je niet stellen dat op de plaats, waar het vloertje van gele steentjes is gevonden een schuilkerkje heeft gestaan. De plaats waar we de opgraving hebben gedaan was ongeveer de plaats van een van de schuilkerkjes.
De heer Habes zelf heeft een leuk tegeltje met een Eenhoorn erop gevonden en ook diverse fragmenten Majolica en heel veel proenen. Een proen is een

> Het zal in de jaren 20 geweest zijn, dat de heer De Leur met een boerenknecht met de trein naar de Pasteurkliniek in Parijs ging om beiden ingeënt te worden tegen hondsdolheid. Toen er een paar Duitse passagiers op de heenreis het doel van de reis hoorde, namen ze bij het volgende station beleefd afscheid en stapten uit, om even verderop in een andere coupé weer in te stappen.

Gedeelte van de tuin in herfsttooi (1999). Links ziet u de in 1998 gebouwde serre met daarachter het tuinhuis, dat de heer De Leur als apotheek/laboratorium gebruikte. Ook hebben we een mooi kijkje op de achtergevel.

Bron: Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn
21e jaargang, nummer 4, 15 december 1999

drievoetje van steengoud met een scherpe punt op de uiteinden. Deze werd gebruikt in de keramische industrie, om tussen vlakke voorwerpen in de oven te plaatsen teneinde aan elkaar vastbakken te voorkomen. Dus misschien is er een pottenbakkerij geweest, maar de grond kan ook wel ergens anders vandaan komen.. We kunnen niets met stelligheid zeggen. In de tuin zitten ook nog veel beer/waterputten, die nog niet onderzocht zijn. Achter het huis ligt volgens de heer Habes onder de grond een hele dikke muur. Het is niet bekend waarvan deze muur is.

De tuin

En welke bomen staan er nu in de tuin?
Een beuk van ongeveer 225 jaar, die in de zomer zo'n drie- tot vijfhonderd liter grondwater per dag drinkt. (In de lente zelfs nog iets meer, dan groeit hij ook het hardst. In de herfst wordt het een stuk minder en in de winter drinkt hij niets.) Als een beuk een optimale standplaats heeft kan hij 300 jaar oud worden. Dit gebeurt echter maar zeer weinig en de meeste worden als ze geluk hebben (of als wij geluk hebben…?) zo'n 250 jaar oud.
Een Treurwilg (Salix), van de bast wordt grondstof voor aspirines gemaakt.
Een oude Notenboom van ongeveer 80 jaar. Ze staat voor de serre. Deze notenboom drinkt net zoveel water als de beuk. Een notenboom heeft keihard hout en werd gebruikt om b.v. notenhouten kastjes en kolven van geweren te maken.
Een Kastanje, een Robina (Acacia), Bolacacia's, Perenbomen, een oude Pruim, een Es, een Esdoorn en een Bonte Esdoorn.
Verder zie je een bronzen beeld (Bregje, gemaakt door Paul de Swaaf), een zilverkleurige zogenaamde 'Heksenbol' (wanneer de heksen zichzelf in deze bol zien, schrikken ze en slaan ze dit huis over), en een windvaan met hoorntje op het voormalig laboratorium/apotheek/tuinhuis.

De tuin is in 1965 opgemeten door de heer F. de Leur (broer van mevrouw Buiskool-De Leur). De totale lengte was 61 meter, de totale breedte 49 meter, de lengte tot de schutting van de Lutherse kerk 49 meter. Gouw 7 had toentertijd 23 buren!

Titia, Justus en Junior

De heer Habes had op een gegeven ogenblik ezels in zijn tuin... Het waren er drie en het was mogelijk, dat je die ook in de gang tegenkwam. Titia was de moeder van Justus en Junior; Junior is bij de heer Habes in de tuin geboren. Justus is in de tuin gecastreerd door dierenarts Bijleveld (de geschiedenis herhaalt zich, want ook dierenarts De Leur zal dit soort zaken in zijn tijd gedaan hebben). De ezels waren ontzettend lief, maar er was geen houden aan. Ze vraten de hele tuin kaal en ook beschadigden ze de bast van de bomen, dus er werd naar een ander huisje voor hen gezocht. Titia is naar een boerderij in Blokker gegaan bij een familie, die een gehandicapt kind had. Voor dit kind werd Titia een vervoermiddel. Zo kon het bijvoorbeeld met vader mee het land in. Justus kwam in Alkmaar bij mensen met een paard terecht en is dikke maatjes met dit paard geworden. Junior is naar mensen in Lelystad gegaan; die hadden al een ezel waarmee ze door België trokken. Junior mocht toen ook mee.

Maquette Hoorn Anno 1650

In 1987 was de maquette Hoorn Anno 1650 klaar. Deze was onder leiding van maquettebouwer Jack Buiten en andere vrijwilligers van de Stichting Maquette Hoorn 1650 gemaakt op de zolder van Gouw 7 (n.a.v. de kaart van Johan Blaeu 1649). De heer Habes was bestuurslid en toen de maquette klaar was, moesten de panelen met een hoogwerker op de begane grond worden gebracht. Na een aantal jaren in de Noorderkerk te hebben gestaan, is de maquette nu te zien in het Museum van de Twintigste Eeuw aan de Bierkade.
Afgelopen zomer heeft de heer Habes zijn huis en tuin weer open gesteld voor wandelaars van Oud Hoorn. De praktijkruimte en de hal zijn mooi opgeknapt en ook diverse andere kamers en de gang zijn geschilderd en opnieuw ingericht. Medio 1998 kwam het middenstuk van het plafond in de praktijkruimte naar beneden. In de toekomst wil de heer Habes dit ornament weer terugbrengen in zijn oude staat, hoewel een geschilderd plafond met wolken en engeltjes ook niet zou misstaan. Iedereen wil dan naar de tandarts en een verdoving is dan niet meer nodig, zou ik zo zeggen. In het jaar 2000 kunnen we weer rekenen op de medewerking van de heer Habes. Wanneer u Gouw 7 en zijn prachtige tuin met eigen ogen wilt aanschouwen, houd dan onze zomeravondwandelingen in de gaten! U bent van harte welkom.

Bron: Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn
21e jaargang, nummer 4, 15 december 1999

Met dank aan:
- mevrouw G. J. Buiskool-De Leur;
- mevrouw J. M. Charisius-De Leur;
- de heer R. T. J. Habes en assistente Diana;
- de heer L. P. M. Hoogeveen;
- de heer H. W. Jacobi (Het Koninklijk Penning-kabinet te Leiden);
- de heer C. C. de Jong;
- mevrouw H. de Jonge-de Leur;
- mevrouw Y. de Leur-Broekens;
- de heer H. W. Saaltink;
- de heer F. H. J. Swuste;
- de heer J. E. de Visser;
- mevrouw T. Y. van de Walle;
- Wendy de Rooy voor de hulp bij de computer.

Bronnen

- Onder Regenten door Dr. L. Kooijmans.
- Rapport 1979 over opgraving achter Gouw 7 aanwezig bij de Archeologische Dienst.
- Kroniek van Hoorn 1850-1931 door H. J. Room.
- Koopaktes aanwezig bij de heer Habes.
- Ramen concentratie schuilkerken Hoorn door B. Renckens (NHD 01/04/1978)
- Majoor Frans door A. L. G. Bosboom-Toussaint, 4e druk 1977, 1980 uitg. L. J. Veen B.V., Utrecht, met een inleidend woord en van noten voorzien door Marijke Stapert-Eggers.
- De Westfriese Munt door Drs. W. F. G. Wiese, 41e bundel (1974) van het Historisch Genootschap 'Oud West-Friesland'.
- Afbeeldingboekje in bezit van mevrouw Buiskool-De Leur; gemaakt door haar broer de heer Frans de Leur in 1965.
- Blad over Dr. Theodorus Velius uitgegeven door het Westfries Museum in 1981, titel. Velius en Hoorn.
- Blad over de Vaderlandsche Maatschappij voor Rederij en Koophandel te Hoorn uitgegeven door het Westfries Museum (niet gedateerd).
- Aflevering 21 Kassiesgoed, Hoornse behangels door R. Spruit (D. v. W.F 22/06/1989).
- Archief over de familie De Leur van mevrouw Heleen de Jonge-de Leur.

Bron: Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn
21e jaargang, nummer 4, 15 december 1999

Bronzen plaquette van veearts De Leur, gemaakt door G. H. Lückens.

Hoorn, Grote Oost 10, anno 2001.

Hoorn, Veemarkt.

Bijlage bij: Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn
21e jaargang, nummer 4, 15 december 1999